

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

VALSTS PREZIDENTA PAZIŅOJUMS

Rīgā

2021. gada 11. jūnijā

Nr. 14

Viedoklis par nepieciešamo rīcību komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalstam to neatkarības, kvalitātes un plurālisma veicināšanai

A Ievads

Katras demokrātiskas valsts pastāvēšanai ir nepieciešama **nacionālā demokrātiskā diskursa telpa**. Tā ir telpa, kurā sabiedrības locekļi iegūst informāciju un apmainās ar viedokļiem par publiskiem vietējas, nacionālas un arī Eiropas un pasaules nozīmes jautājumiem, kas svarīgi mūsu sabiedrībai un valstij. Sabiedrības iesaiste publiskā spriešanā par sabiedrības un valsts dzīves jautājumiem, interese un kompetenta zinātība valstslietās, kā arī demokrātiska līdzdarbība savas valsts politikas veidošanā ir tas pamats, uz kura balstās **stipra un nobriedusi demokrātija** un bez kura tā nevar **jēgpilni pastāvēt**. Kvalitatīvas un patiesas informācijas pieejamība un viedokļu apmaiņa veido demokrātiskā diskursa telpu.

Publiskā demokrātiskā diskursa telpa ietekmē **cilvēka pasaules redzējumu** daudz lielākā mērā nekā informācija, kuru cilvēks iegūst savā personiskajā vidē. Savukārt pasaules redzējums **nosaka cilvēka rīcību**, kas izpaužas, kā pilsonim piedaloties sabiedriskajos un politiskajos procesos sabiedrībai kopīgu jautājumu lemsanā, gan balsojot vēlēšanās, gan

izmantojot visas Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) noteiktās iespējas piedalīties valstslietu kārtošanā.

Tādējādi no publiskās informācijas, kas formē cilvēka pasaules redzējumu un no tā izrietošo **politisko un sabiedrisko rīcību**, ir tiešā veidā atkarīga valsts politikas, sabiedrības un ekonomikas kvalitāte un ilgtspēja, kā arī **valsts turpmākā attīstība kopumā**.

Demokrātiskai valstij ir jā rūpējas par savas pastāvēšanas pamatu noturību. Atbilstoši **pašaizsargājošās demokrātijas principam** (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-25-01 10.1. punktu*) demokrātiskā iekārta ir jā aizsargā pret apstākļiem, kas traucē tās spēju funkcionēt. Tas valstij ir **pastāvīgi pildāms uzdevums** – nostiprināt demokrātisko iekārtu, tās neatgriezeniskumu un rīkoties, ja kāda no tās pamatvērtībām tiek apdraudēta vai vājināta.

Tāpēc Latvijas valsts loma attiecībā uz Latvijas demokrātiskā diskursa telpas kvalitāti **nedrīkst būt pasīva**.

No Satversmes ievada un tās 1. un 100. panta izriet valsts pozitīvais pienākums aktīvi rīkoties, lai Latvijas iedzīvotājiem būtu iespēja iegūt pēc iespējas kvalitatīvāku un daudzveidīgāku informāciju par sabiedrībai aktuāliem un nozīmīgiem jautājumiem.

Kvalitatīvas nacionālās demokrātiskās diskursa telpas veidošanā **īpaša loma ir plašsaziņas līdzekļiem** – preses izdevumiem, radio un televīzijas raidījumiem, kā arī interneta ziņu vietnēm –, kas pieejami plašam iedzīvotāju aprindām (*sk. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2009. gada 24. novembra lēmumu Nr. 85 “Par terminu “plašsaziņas līdzeklis” un “medijs” lietošanu*”). Valsts pienākums ir **izstrādāt politiku**, kas sekmē plašsaziņas līdzekļu spēju atbildīgi un kvalitatīvi pildīt savu nozīmīgo lomu Latvijas demokrātiskajā diskursa telpā.

Vispirms **B** daļā vēlos pievērst uzmanību šī brīža Latvijas plašsaziņas līdzekļu situācijai. Tālāk **C** daļā raksturošu Satversmē ietvertos vārda brīvības kā demokrātiskas valsts iekārtas pamatvērtības konstitucionālos pamatus, Satversmes tiesas un Senāta judikatūru, kā arī starptautisko un Eiropas Savienības institūciju atziņas informācijas telpas un plašsaziņas līdzekļu darbības jautājumos. Tad **D** daļā piedāvāšu kritērijus un risinājumus komerciālo plašsaziņas līdzekļu normatīvās vides sakārtošanai, to kvalitātes un daudzveidības atbalstam. Pēc tam **E** daļā norādīšu uz vēl paveicamo sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu jomā, visbeidzot **F** daļā ietverts darāmo darbu kopsavilkums.

B Latvijas plašsaziņas līdzekļu situācija

I

Latvijas Nacionālās drošības koncepcijā atzīts, ka Latvijas mediju telpa ilgstoši un sistemātiski cieš no zema finansējuma un ka mediju daudzveidības samazināšanās vai izzušana var radīt nopietnus riskus nacionālajai drošībai (*sk. Saeimas 2019. gada 26. septembra paziņojumu "Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu"*).

Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam norādīts, ka jāstiprina informatīvā telpa, novēršama dezinformācija, jo kvalitatīva mediju satura pieejamība valsts valodā un kvalitatīva informācija stiprina mūs kā sabiedrību un demokrātisku valsti (*sk. Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam, kas apstiprināts ar Saeimas 2020. gada 2. jūlija lēmumu, 397. punktu un 410. punktu*).

Neraugoties uz pareizajiem vārdiem plānošanas dokumentos, var teikt, ka gadu desmitiem valsts ir **bezrūpīgi noskatījies**, kā noplicinās Latvijas informācijas telpa, un ļoti novēloti, tikai beidzamos gados ieviesti **atsevišķi, bet nepietiekami** plašsaziņas līdzekļu **atbalsta instrumenti**.

II

Šobrīd laikrakstu un žurnālu kopējā tirāža ir sasniegusi zemāko punktu kopš neatkarības atjaunošanas. Kopš 2007. gada trīspadsmit gadu laikā laikrakstu kopējā tirāža ir samazinājusies par 79 procentiem, bet žurnālu – par 67 procentiem. 2020. gadā salīdzinājumā ar 2007. gadu nacionālo dienas laikrakstu skaits sarucis par trešdaļu, bet reģionālo laikrakstu skaits 2020. gadā salīdzinājumā ar 2017. gadu gandrīz par piektdaļu (*dati no Latvijas Nacionālās bibliotēkas statistiskajiem materiāliem par Latvijas izdevējdarbību*).

Situācija strauji pasliktinājās 2008. gada finanšu krīzes laikā. Padziļinātā izpēte par Latvijas mediju tirgus tendencēm, ko veica Aija Krūtaine (Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centrs "Re:Baltica") ar Rīgas Ekonomikas augstskolas Mediju studiju centra atbalstu, liecina, ka latviešu valodā iznākošo nacionālo laikrakstu izdevēju apgrozījums 2019. gadā bijis par 46 – 86 procentiem mazāks nekā 2007. gadā. Reģionālo laikrakstu izdevēji pēdējo 12 gadu laikā piedzīvojuši apgrozījuma samazinājumu par 30 – 58 procentiem. Puse no uzņēmumiem, kam pieder 25 mediji ar lielāko auditoriju, pēdējos trīs gadus ir strādājuši ar zaudējumiem. Bet reklāmas

tirgus apjoms Latvijā 2019. gadā joprojām bija par 40 procentiem zemāks nekā 2008. gadā. Būtisks trieciens Latvijas demokrātiskā diskursa telpai, informācijas kvalitātei un daudzveidībai bija televīzijas kanāla LNT slēgšana 2019. gadā.

Izņēmums kritiskajā ainā ir tiešsaistes plašsaziņas līdzekļi, kas uzrādījuši strauju auditoriju izaugsmi. Tomēr reklāmas ieņēmumu pieaugums Latvijas tiešsaistes plašsaziņas līdzekļos 2019. gadā salīdzinājumā ar 2008. gadu veidoja tikai mazu daļu no kopējā Latvijas reklāmas tirgus apjoma krituma šajos gados. Prognozējams, ka arī Covid-19 krīze pasliktinās situāciju.

Latvijas plašsaziņas līdzekļu situāciju būtiski ietekmē globālās tiešsaistes platformas – tieši turp aizplūst nauda par reklāmām, kas mērķētas uz Latvijas auditoriju. Atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta datiem par Latvijas Republikas nodokļu maksātāju deklarētajiem saņemtajiem pakalpojumiem 2020. gadā *Facebook* un *Google* ieņēma vairāk nekā 225 miljonus *euro* no darījumiem, kas veikti Latvijā. Nav pieejama precīza informācija par to, cik liela daļa no tā tērēta reklāmām, bet ietekme uz reklāmas tirgu vērtējama kā būtiska (reklāmas tirgus apjoms 2008. gadā bija 138 miljoni *euro*, 2019. gadā – 82 miljoni *euro*).

Krīze Latvijas informācijas telpā **ir ieilgusi**. Ierobežotie finanšu resursi samazina plašsaziņas līdzekļu iespējas veidot kvalitatīvu saturu, informācijas un viedokļu daudzveidību un apdraud to pastāvēšanu, tie var nonākt tādu īpašnieku rokās, kuru galvenais mērķis ir noteiktu politisku un biznesa interešu lobēšana.

C Vārda brīvības tiesiskais ietvars

III

Tiesības brīvi paust uzskatus un iegūt informāciju pieder pie demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanas pamatiem, tas izriet no Satversmes ievada un tās 1. un 100. panta, kā arī Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā.

Satversmes 100. pantā noteiktās **tiesības uz vārda brīvību** ietver divus aspektus – privāto un publisko. Vārda brīvības privātais aspekts nozīmē, ka katrai personai ir tiesības uz saviem uzskatiem, tiesības tos brīvi paust (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 1. punktu*).

Savukārt vārda brīvības publiskais aspekts attiecas uz ikviena tiesībām brīvi saņemt informāciju un paust savus uzskatus – mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību u. tml. Pie šiem **informācijas izplatīšanas un uzskatu paušanas** veidiem pieder plašsaziņas līdzekļi (*sk. turpat*).

Turklāt informācijas saņemšana ir galvenais priekšnosacījums, lai persona varētu īstenot savas tiesības šo informāciju izplatīt, paust par to (vai ņemot to vērā) savu viedokli un uz iegūtās informācijas pamata formulēt savu nostāju par attiecīgajiem jautājumiem (*sk. Senāta 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-194/2007 13. punktu*).

Tieši **ar mediju starpniecību** tiek nodrošinātas sabiedrības tiesības iegūt informāciju par visai sabiedrībai būtiskiem jautājumiem (*sk. Senāta 2019. gada 18. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-917/2019 8. punktu*).

Plašsaziņas līdzekļi, no vienas puses, nodod saviem lasītājiem dažādu avotu radītu informāciju, idejas, viedokļus un, no otras puses, arī paši rada šādu informāciju, idejas un viedokļus. **Katrs plašsaziņas līdzeklis demokrātijas funkcionēšanai nepieciešamo nacionālo informācijas un demokrātiskā diskursa telpu padara daudzveidīgāku, tādējādi stiprinot demokrātisko valsts iekārtu** (*sk. Senāta 2017. gada 13. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-613/2017 9. punktu*).

IV

Atbildību par demokrātiskā diskursa telpas kvalitāti Latvijas valsts ir uzņēmusies savās starptautiskajās saistībās. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas sadaļā “Brīvības” 11. panta, kas atzīst vārda un informācijas brīvību Eiropas Savienībā, 2. punktā ir ietverta dalībvalstu apņēmība, ka “tiek ievērota plašsaziņas līdzekļu brīvība un plurālisms”.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11. pantā aizsargāto brīvību nodrošināšana neapstrīdami ir vispārēju interešu mērķis, kura nozīme demokrātiskā un plurālistiskā sabiedrībā ir jāuzsver (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2013. gada 22. janvāra sprieduma lietā Nr. C-283/11 “Sky Österreich GmbH pret Österreichischer Rundfunk” 52. punktu*).

Vārda brīvības tiesību neatņemama komponente ir **viedokļu daudzveidība**. Lai demokrātiskais diskurss būtu veselīgs un noturīgs, ir nepieciešama **daudzveidīga mediju ekosistēma**. Eiropas Padomes Ministru Komitejas 2007. gada 31. janvāra rekomendācijā (CM/Rec(2007)2 par

plašsaziņas līdzekļu plurālismu un to satura dažādību uzsvērts **valsts aktīvas iesaistes pienākums**, ja vispārējie konkurences likumi mediju nozarē nav pietiekami, lai garantētu ideju un viedokļu plurālistisku izpausmi. Dalībvalstīm ir jāveic visi nepieciešamie finanšu un regulējošie pasākumi, tostarp **finansiāla atbalsta** veidā, lai “aizsargātu un veicinātu audiovizuālo un drukāto plašsaziņas līdzekļu strukturālu plurālismu”.

Arī Eiropas Parlaments ir aicinājis Eiropas Komisiju un dalībvalstis **veicināt ilgtspējīgus pasākumus**, kuru mērķis ir finansēt un atbalstīt kvalitatīvu un neatkarīgu žurnālistiku (*sk. Eiropas Parlamenta 2020. gada 25. novembra rezolūciju par mediju brīvības stiprināšanu: žurnālistu aizsardzība Eiropā, naida runa, dezinformācija un platformu nozīme, 2020/2009(INI)*).

Eiropas Komisija ir paziņojusi, ka brīvai, daudzveidīgai un dinamiskai plašsaziņas līdzekļu videi ir izšķiroša nozīme atvērtas un demokrātiskas sabiedrības stiprināšanā un Eiropas kultūru daudzveidības kopšanā. Plašsaziņas līdzekļu nozares ekonomikas atveseļošana un konkurētspēja ir veselīgas, neatkarīgas un plurālistiskas plašsaziņas līdzekļu vides priekšnoteikums, savukārt šāda vide ir mūsu demokrātijas pamats (*sk. Eiropas Komisijas 2020. gada 3. decembra paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai: Eiropas plašsaziņas līdzekļi digitālajā desmitgadē: Rīcības plāns atlabšanas un pārmaiņu atbalstam, COM/2020/784 final*).

Nemot vērā Covid-19 pandēmijas nopietno ietekmi, Eiropas Komisija ir aicinājusi dalībvalstis **atbalstīt medijus** tā, lai tiktu ievērota un veicināta **mediju neatkarība, brīvība un plurālisms**. Atbildība par to, lai mediju nozare varētu turpināt piedāvāt produktus un pakalpojumus, kas veicina plurālistisku informāciju, vienlaikus konkurējot atvērtos un efektīvos tirgos, galvenokārt gulstas uz dalībvalstīm (*sk. Eiropas Komisijas 2020. gada 3. decembra paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai: Eiropas Demokrātijas rīcības plāns, COM(2020) 790 final*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietā, kas konkrētajā gadījumā attiecas uz elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, konstatēja, ka valstij kā galīgajam plurālisma garantētājam ir jānodrošina, lai sabiedrībai būtu pieejama objektīva un precīza informācija un viedokļu un komentāru klāsts, kas atspoguļo politisko uzskatu dažādību valstī (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 17. septembra sprieduma lietā “Manole un citi pret Moldovu” iesnieguma Nr. 13.936/02 107. punktu*).

Savukārt citā spriedumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzīmējusi, ka papildus negatīvajam pienākumam neiejaukties **valstij ir pozitīvs pienākums** ieviest atbilstošu likumdošanas un administratīvo sistēmu, lai garantētu efektīvu plurālismu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012. gada 7. jūnija spriedumu lietā "Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano pret Itāliju" iesnieguma Nr. 38433/09 134. punktu*).

V

Vārda brīvības princips paredz, ka jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības dibināt drukātu, elektronisku vai tiešsaistes komunikācijas vietni. Valstij ir jāaizsargā visu šo dažādo vārda brīvības izpausmju tiesības pastāvēt, bet valstij nav pienākuma tām visām sniegt atbalstu.

Valsts atbalsta politikai un tās īstenošanas mehānismiem ir jābūt **mērķtiecīgi vēršiem** uz to informācijas telpas daļu, kas ir **nozīmīga un nepieciešama nacionālā demokrātiskā diskursa labai funkcionēšanai**, tātad – sabiedriskajiem un komerciālajiem drukātajiem, elektroniskajiem un tiešsaistes plašsaziņas līdzekļiem. Tā valsts īsteno Satversmes 100. pantā ietvertās vārda brīvības garantijas un pilda valsts pozitīvo pienākumu rūpēties, lai pilsoņi varētu iegūt nepieciešamo informāciju par sabiedrībai aktuāliem un nozīmīgiem jautājumiem.

D Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta sistēma

VI

a) ievads

Komerčiālajiem plašsaziņas līdzekļiem šobrīd un paredzamā nākotnē nebūs iespējams piedāvāt sabiedrībai kvalitatīvu un daudzpusīgu informāciju, balstoties vienīgi uz komerciāliem pamatiem. Reklāmas ienākumu kritums kopš 2008. gada ir bijis dramatisks. Tirgus nepilnības **apdraud vienu no demokrātijas pamatvērtībām**, tāpēc **valstij ir pienākums iejaukties**.

Valsts atbalstam komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem vienlaikus ir jābūt gan **pietiekošam finansiālajā izteiksmē**, gan jāsekmē **ieguldījums demokrātiskā diskursa kvalitātē**. Valsts budžeta naudai ir jākalpo **visas sabiedrības kopējam labumam**.

Mērķtiecīgs atbalsts plašsaziņas līdzekļu saturam ir nesaraunami jāsasaista ar **prasību nodrošināt kvalitāti, profesionalitāti un ētiskumu**. Par valsts budžeta naudu nav jāfinansē dezinformācija, sazvērestības teorijas, puspatiesības vai vienkārši muļķības. Nav jāfinansē žurnālisti un organizācijas, kas neievēro profesionālas un ētiskas žurnālistikas pamatprincipus.

Lai valsts varētu sniegt atbalstu komerciāliem uzņēmumiem, šai gadījumā plašsaziņas līdzekļiem, ir jābūt **atbildīgam, normatīvi pamatotam un sabiedrībai saprotamam noregulējumam**, kā arī, ja nepieciešams, noregulējums ir saskaņojams ar Eiropas Komisiju.

Tāpēc es aicinu izstrādāt un pieņemt likumu "Par valsts atbalstu komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem", kurā a) tiktu noteikta **valsts atbildība komerciālo plašsaziņas līdzekļu jomā** un definēti **valsts atbalsta instrumenti**; b) ietverti **stingri nosacījumi**, kādiem plašsaziņas līdzekļiem jāatbilst, lai pretendētu uz valsts atbalstu.

Jauns likums "Par valsts atbalstu komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem" līdzās jau esošajiem likumiem par sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem un elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem veidotu likumdošanas ceļā noteiktu aptverošu kārtību šai nozīmīgajai Latvijas informācijas telpas daļai.

Likumdevējam tālākā perspektīvā būtu arī jāizvērtē likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" kā plašsaziņas līdzekļu jumta likuma loma un tā atbilstība mūsdienu apstākļiem un izmaiņām informācijas telpā.

VII

b) normatīvais regulējums

Likumam "Par valsts atbalstu komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem" ir jāietver šādi nosacījumi:

a) jānostiprina **komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbildība**, paredzot pienākumu nodrošināt faktu godprātīgu atspoguļošanu, viedokļu daudzveidību, atbilstību vispārpieņemtiem žurnālistikas ētikas principiem, līdzīgi kā tas ir noteikts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta otrajā un ceturtajā daļā;

b) jānosaka **plašsaziņas līdzekļa statuss**, nošķirot plašsaziņas līdzekļus no atsevišķu personu vai grupu interešu vietnēm, blogeru un sociālo tīklu lietotāju pašizpaušmēm un citām komunikācijas formām;

c) publiskais atbalsts ir piešķirams tikai **privāto tiesību juridiskās personas formā** reģistrētiem plašsaziņas līdzekļiem;

d) jāapraksta **komerciālo plašsaziņas līdzekļu veidi** (gan nacionālā, gan reģionālā tvēruma, gan komunikācijas platformas ziņā), ietverot tajos arī tiešsaistes plašsaziņas līdzekļus, kas šobrīd palikuši ārpus normatīvā regulējuma. Jānosaka kritēriji plašsaziņas līdzekļa publiskošanas biežumam, regularitātei, auditorijas lielumam, kam jāatbilst, lai kvalificētos plašsaziņas līdzekļa statusam, kurš var pretendēt uz valsts atbalstu. Par tādiem nebūtu atzīstami reklāmas izdevumi vai platformas, kurās redakcionālais apjoms ir mazāks nekā reklāmas daļa. Ņemot vērā mediju konvergenci un tehnoloģiju attīstību, likuma definīcijām jābūt pietiekami elastīgām, lai aptvertu komunikācijas platformu potenciālo attīstību;

e) jānosaka pamatprincipi, kas jāņem vērā komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem vai to asociācijām, veidojot savus profesionālās **ētikas kodeksus**. Šiem kodeksiem, pirmkārt, jāatbilst noteiktiem standartiem un, otrkārt, **jāparedz efektīvs mehānisms**, kas dod tiesības jebkurai personai, kuras tiesības un intereses ar plašsaziņas līdzekļa neprofesionālu vai neētisku rīcību ir pārkāptas, vērsties neatkarīgā institūcijā (piemēram, Ētikas padomē) ar sūdzību. Institūcijas lēmumam jābūt pietiekoši ātram un pamatotam. Ja sūdzība ir pamatota, tad plašsaziņas līdzeklim kaitējums ir jānovērš, obligāti publiskojot atsaukumu, turklāt tas ir jādara veidā, kas pievērš līdzvērtīgu auditorijas uzmanību tai, kādu bija pievērsis atsaukamais teksts;

f) jāietver efektīvs īpašnieku caurskatāmības princips, nosakot, ka informācija par plašsaziņas īpašniekiem līdz pat patiesā labuma guvējiem ir bez maksas **publiski pieejama**. Profesionālu plašsaziņas līdzekļu virsuzdevums ir kalpot tikai un vienīgi sabiedrības interesēm. Tas ir iemesls, kāpēc valstij ir pozitīvs pienākums šos privātos uzņēmumus finansiāli atbalstīt, ja to nespēj tirgus. Savukārt, ja patiesie īpašnieki slēpj savu vārdu, ir pamats aizdomām, ka attiecīgais plašsaziņas līdzeklis ir radīts kā instruments kādu slēptu interešu īstenošanai, ko atbalstīt nav valsts pienākums;

g) jānosaka tiesības un statuss institūcijai, kuras mērķis ir **konkursa kārtībā ar valsts budžeta finansējumu atbalstīt** to komerciālo plašsaziņas līdzekļu daļu, kas **piedāvā kvalitatīvu žurnālistiku** un ir **nozīmīga demokrātiskā diskursa telpai**. Šai institūcijai ir jāgarantē, ka valsts atbalstu saņem tikai tie plašsaziņas līdzekļi, kuri pārstāv kvalitatīvu, profesionālu un ētisku žurnālistiku un atbilst rosinātā likuma nosacījumiem;

h) jāapraksta iespējamie valsts atbalsta instrumenti.

VIII

c) Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonds

Ņemot vērā plašsaziņas līdzekļu nozīmi un normu, ka mediju neatkarība no publiskās varas ir viens no vārda brīvības pamatprincipiem, tuvākajā nākotnē ir jāveido patstāvīga institūcija – **Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonds**, publisks nodibinājums, kura darbība jāregulē likumā “Par valsts atbalstu komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem”.

Šo fondu vada padome, kurā **vairākumā ir sabiedrības pārstāvji**. Padomes locekļus izvirza, piemēram, augstskolas, plašsaziņas līdzekļu asociācijas, Baltijas Mediju izcilības centrs, Latvijas Mediju ētikas padome, Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padome, Latvijas Pašvaldību savienība, tajā darbojas kultūras ministrs un Finanšu ministrijas pārstāvis. Likumā jānosaka padomes locekļu darbības laiks un rotācijas kārtība. Padomes sastāvu apstiprina Ministru kabinets, un Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda līdzekļu piešķiršanas likumību un lietderību kontrolē kultūras ministrs.

Padome izsludina konkursus un apstiprina ekspertu komisijas sastāvus, kas vērtē konkursā iesniegtos plašsaziņas līdzekļu projektus un pieņem lēmumu par valsts atbalsta sniegšanu. Ekspertu komisiju lēmumus var apstrīdēt Padomē. Ekspertus darbam komisijās virza augstskolas, ar plašsaziņas jomu saistītas nevalstiskās organizācijas un kultūras ministrs; ekspertu darbības laiks ir terminēts.

Konkursi var būt veltīti **gan plašākām sabiedriski politiskām tēmām, gan žurnālistikas veidam**, piemēram, pētnieciskajai žurnālistikai, **gan noteikta veida plašsaziņas līdzekļu atbalstam**, piemēram, reģionālajai presei vai lokālo tiešsaistes formu attīstībai. **Konkursi var būt arī specifiski**, piemēram, veltīti Latvijas vēsturisko zemju kultūras mantojuma izpētei vai kādai akūtai sociālai problēmai.

Sabiedrības pārstāvji Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda padomē un eksperti saņem atlīdzību atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai.

Līdzīga pārvaldes un organizācijas struktūra ir noteikta Valsts kultūrkapitāla fonda likumā un Sabiedrības integrācijas fonda likumā.

Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fondam jāklūst par **visas** komerciālo plašsaziņas līdzekļu nozares kvalitatīvā satura atbalsta vienību, tajā **koncentrējot visu valsts atbalstu** – gan valsts budžeta līnijas “Mediju atbalsta fonds” finansējumu (1,45 miljoni *euro* 2021. gadā), gan arī to, kuru šobrīd kā sabiedrisko pasūtījumu komerciālajiem elektroniskajiem

plašsaziņas līdzekļiem konkursu kārtībā piešķir Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (750 000 *euro* 2021. gadā). Tas novērstu dublēšanos, jo vairākums plašsaziņas līdzekļu savu saturu piedāvā vairākās komunikācijas platformās, izzūdot tradicionālajām robežām starp drukāto, elektronisko un tiešsaistes formātu.

Šobrīd valsts budžeta līnijās “Mediju atbalsta fonds” finansējumu administrē Sabiedrības integrācijas fonds. Ja pārejas periodā, kamēr tiek izveidots Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonds, valsts atbalsts komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem pagaidām vēl paliktu Sabiedrības integrācijas fonda ietvaros, tad tomēr visdrīzākajā laikā jānodala veids, kādā tiek pieņemti lēmumi par šo finansējumu. Varētu tikt saglabāta Sabiedrības integrācijas fonda līdzdalība projektu administrēšanā, bet ir jāveido atsevišķa padome atbilstoši Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda pārvaldes formai un lēmumu pieņemšanas procedūrām.

Vienlaikus vēlos uzsvērt, ka pašreizējais valsts atbalsta finansējums komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem ir **nepietiekams** un tas ir **būtiski jāpalielina jau tuvākajā laikā**. Covid-19 krīzes apstākļos komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem tika piešķirts arī papildu valsts finansējums no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem. Būtu jāapsver iespēja šo **finansējuma apjomu saglabāt** un iekļaut to valsts budžeta līnijā “Mediju atbalsta fonds”.

IX

d) pašregulācija

Par pirmo filtru, kas atsiņģā **godprātīgu un profesionālu žurnālistiku** no sēnalām, var kalpot lielākās vai lielas daļas kvalitatīvāko drukāto, tiešsaistes un elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidota **pašregulācijas institūcija**.

Kopš 2019. gada darbojas Latvijas Mediju ētikas padome, kas apvieno lielu daļu kvalitatīvo plašsaziņas līdzekļu, tai skaitā reģionos. Padomes ētikas kodeksā dalīborganizācijas ir apņēmušās darboties, ievērojot redakcionālo neatkarību, viedokļu un informācijas daudzveidību, godprātību, diskriminācijas aizliegumu, faktu uzticamību, satura un reklāmas nodalīšanu, īpašnieku caurskatāmību.

Latvijas Mediju ētikas padomē darbojas augstskolu, mediju asociāciju un organizāciju pārstāvji, un tā sniedz publiskus atzinumus, ja tiek saņemtas sūdzības par ētikas normu pārkāpumiem. Padomei ir Kultūras ministrijas līdzfinansējums. Protams, atšķirīgi plašsaziņas līdzekļi var izveidot citas

pašregulējošas institūcijas, tomēr valsts atbildība ir valsts atbalsta līdzekļus mērķtiecīgi **novirzīt tādai un tikai tādai pašregulējošai institūcijai**, kas **uztur augstus žurnālistikas profesionālās ētikas standartus**, nevis kādam viltus veidojumam, kas aizsegtu neētisku žurnālistiku, nosaukumam piekarinot vārdu “ētika”.

Ņemot vērā nozīmīgo lomu, ko Latvijas Mediju ētikas padome kā pašregulējoša institūcija var dot demokrātiskā diskursa telpas kvalitātei, kā arī, iespējams, iespaidot lēmumus par publiskā finansējuma piešķiršanu nozarē, Latvijas Mediju ētikas padomes **darbs būtu jāpilnveido** šādos virzienos:

a) uzņemot jaunus biedrus, jāvērtē, vai to līdzšinējā darbība patiešām atbilst Padomes ētikas kodeksa principiem. Tāpat regulāri jāvērtē, vai esošie biedri šos principus ievēro, kā arī jāizstrādā kritēriji, par kādiem pārkāpumiem biedru var izslēgt;

b) Latvijas Mediju ētikas padomes darbībai ir jāklūst aktīvākai un publiskākai. Īpaši jāveicina sabiedrības iesaiste, līdzdarbība kvalitatīvas un atbildīgas informācijas vides veidošanā, ziņojot par pārkāpumiem, kuri saskatīti plašsaziņas līdzekļu darbā, arī tad, ja tie neskar konkrēto ziņotāju;

c) lēmumiem ir jābūt pieejamiem ne vien Padomes mājaslapā, bet, ja tiek atzīts plašsaziņas līdzekļa ētikas pārkāpums, atzinums ir obligāti jāpublisko arī attiecīgā plašsaziņas līdzekļa vietnē. Kvalitatīva un argumentēta žurnālistu darba analīze un kritika vienlaikus ir ieguldījums sabiedrības medijpratībā;

d) atzinumos par ētikas pārkāpumiem ir jāpadziļina juridiskā analīze;

e) Latvijas Mediju ētikas padomei jāidentificē tipiskākie ētikas pārkāpumi un proaktīvi jāsniedz savs publisks vērtējums.

Kultūras ministrijai ir jāizvērtē **nepieciešamais finansējuma apjoms** Latvijas Mediju Ētikas padomes **kapacitātes stiprināšanai**, ņemot vērā nepieciešamību pēc aktīvas, profesionālas un stingras pašregulējošas institūcijas.

X

e) atbalsts kvalitatīvai un ētiskai žurnālistikai

Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda un līdz tā izveidei Sabiedrības integrācijas fonda administrētās valsts budžeta līnijas “Mediju atbalsta fonds” galvenais uzdevums ir **veicināt kvalitatīvu žurnālistiku**. Tāpēc ir jānosaka **stingri kvalitātes kritēriji**, kādiem atbilstot komerciālie plašsaziņas līdzekļi konkursu kārtībā var pretendēt uz publisko finansējumu:

a) konkursu mērķim ir jābūt vēršam uz **atbalstu sabiedriski nozīmīgam saturam** un tā **pieejamību dažādos formātos**. Publiskajai naudai ir jāveicina nacionāli un reģionāli nozīmīgas informācijas un viedokļu aprīte. Tāpēc finansējums nepienāktos specifiska satura plašsaziņas līdzekļiem vai tādiem, kuros dominē izklaide;

b) pirms konkursa Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda ekspertiem ir jāizvērtē, vai līdzšinējā darbībā attiecīgais plašsaziņas līdzeklis ir atbildis **godprātīgas un ētiskas žurnālistikas standartiem**, jo tikai tad, ja šie standarti tikuši ievēroti, tas var pretendēt uz valsts atbalstu. Tāpat jāizvērtē, vai ir nodrošināta **redakcionālā neatkarība** un vai tiek **publiskota informācija par īpašniekiem** – patiesā labuma guvējiem;

c) valsts atbalsts jāsaista ar plašsaziņas līdzekļa **spēju un vēlmi kvalitatīvi īstenot** konkursa rezultātā **apstiprinātos projektus**, tāpēc Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda ekspertiem ir pienākums sekot līdzi projektiem to īstenošanas gaitā, tai skaitā sniedzot starpziņojumu par projekta īstenošanas kvalitāti;

d) pirms jauna piešķiruma Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda ekspertiem ir rakstiskā slēdzienā jāizvērtē iepriekšējā piešķiruma rezultāti un jāpamato, vai valsts atbalstu ieguvušie projekti atbilst profesionālas un ētiskas žurnālistikas kritērijiem. Ja ir pārkāpumi, Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fondam jābūt tiesībām pieteicēju diskvalificēt uz noteiktu laiku;

e) pretendentiem jāapliecina sava **gatavība pārstāvēt godprātīgu, ētisku žurnālistiku**, kļūstot par biedru plašsaziņas līdzekļu ētiku pašregulējošā organizācijā. Lai izslēgtu iespēju, ka šādas organizācijas tiek dibinātas formāli ar mērķi piekļūt finansējumam, jānosaka kritērijs, ka pretendentam jābūt biedram tādā organizācijā, kuras ētikas kodekss atbilst Eiropas Savienības valstīs vispārpieņemtajiem principiem un kas apvieno lielu vai, vislabāk, lielāko daļu nacionālo un reģionālo plašsaziņas līdzekļu;

f) ja Latvijas Mediju Ētikas padome sekmīgi pilnveido savu publisko un proaktīvo darbu, tai var tikt deleģēts uzdevums izvērtēt konkursa pretendentu līdzšinējo darbību;

g) jāatbalsta **tikai tādi** plašsaziņas līdzekļi, kuru **nepieciešamību sabiedrībai tie ir pierādījuši**, sasniedzot noteiktu auditorijas lielumu (ņemot vērā reģionālo plašsaziņas līdzekļu specifiku) un pašu nopelnīto līdzekļu daļu;

h) ik gadu Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fondam jāsniedz publisks realizēto projektu kvalitātes izvērtējuma ziņojums.

XI

f) dažādi atbalsta instrumenti

Kopš 2017. gada, kad tika izveidota valsts budžeta līnija “Mediju atbalsta fonds”, tā ir pozitīvi iespaidojusi Latvijas informācijas telpu. Finansējums šajos gados ir palielinājies, tomēr tam ir **jāpieaug daudz straujāk**.

“Mediju atbalsta fonda” 2020. gada konkursos ir bijis iespējams atbalstīt vidēji 40 procentus no nacionālo plašsaziņas līdzekļu pieprasījuma. 2020. gadā tas ir varējis finansēt tikai 25 procentus no pieprasījuma **pētnieciskās žurnālistikas** projektiem un 15 procentus no **pieprasījuma sociāli politisku problēmu analīzei** (*dati no Sabiedrības integrācijas fonda par “Mediju atbalsta fonda” konkursos piešķirto finansējumu*). Šīs žurnālistikas jomas ir **īpaši resursu ietilpīgas**, un plašsaziņas līdzekļi bez ārēja finansējuma tās lielākoties nespēj piedāvāt.

Valsts budžeta līnija “Mediju atbalsta fonds” un Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fonda programmas nākotnē būtu jāpapildina ar mērķprogrammām, kas **sekmētu plašsaziņas līdzekļu attīstību, atbalstītu jaunu biznesa modeļu izstrādi, nepieciešamo tehnoloģiju iegādi, darbu digitālajā vidē**. Šim nolūkam būtu **jāveido Mediju biznesa inkubators**, kas piedāvātu nepieciešamo izglītību, kā arī atbalstītu jaunu plašsaziņas līdzekļu organizāciju veidošanos. Īpaši tas ir nepieciešams **reģionālajiem plašsaziņas līdzekļiem**.

Izvērtējot komerciālo plašsaziņas līdzekļu ekonomisko vidi, Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fondam būtu **elastīgi un inovatīvi jāizstrādā attiecīgajam laika posmam vispiemērotākie atbalsta instrumenti**, piemēram, tas varētu būt arī tiešs atbalsts plašsaziņas līdzekļu redakcijām, kuras ilgākā laikā pratušas piedāvāt kvalitatīvu un ētisku žurnālistiku.

Eiropas Savienības valstis, rūpējoties par savu valstu demokrātiskā diskursa telpas kvalitāti, izmanto daudzveidīgus atbalsta instrumentus (*sk. plašāk zvērinātu advokātu biroja “PricewaterhouseCoopers Legal” 2020. gada 11. decembra pētījumu “Eiropas Savienības dalībvalstu prakse par mehānismiem komercmediju atbalstam”*).

Tiešo atbalstu saturam, piemēram, Slovēnijā un Dānijā, ir iespējams saņemt, ja plašsaziņas līdzekļa veidotais saturs ir par politiku vai sabiedriski nozīmīgs. Zviedrijā tiek atbalstīta ziņu satura veidošana, Beļģijā, Francijā un citās valstīs atbalsts tiek sniegts pētnieciskajai žurnālistikai. Zviedrijā ar ikmēneša dotācijām tiek atbalstīta avīžu gan drukātās, gan digitālās darbības

izmaksas, satura izvietošana digitālajā vidē. Francijā atbalsts tiek sniegts drukātajiem medijiem, kuriem ir zemi reklāmas ienākumi, kā arī izveidots fonds mediju jaunuzņēmumu darbības uzsākšanai. Austrijā drukātie mediji saņem vispārēju dotāciju (*sk. turpat*).

Atbalsts inovācijām un digitālās pārejas sekmēšanai pastāv Vācijā, Zviedrijā, Francijā un Austrijā. Atsevišķās dalībvalstīs ir specifiskas atbalsta formas, piemēram, jauno žurnālistu pilna laika nodarbinātībai (Austrija) un asociācijām, kas izplata avīzes skolās (Austrija, Beļģija), samazinājums par žurnālistiem veiktajām sociālajām iemaksām un atbrīvojums no tām ārštata autoriem nepietiekamu ienākumu gadījumā (Francija) (*sk. turpat*).

XII

g) samazinātais pievienotās vērtības nodoklis

Līdzās mērķtiecīgam atbalstam kvalitatīvai žurnālistikai, kas jāsniedz Mediju atbalsta fondam un nākotnē Komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fondam, ir nepieciešams vispārējs atbalsts **samazinātā pievienotās vērtības nodokļa** formā.

Plašsaziņas līdzekļi ir ne vien svarīga Latvijas demokrātiskā diskursa telpas daļa, tie vienlaikus veido **vidi, kurā pastāv, izplatās un attīstās latviešu valoda**. Plašsaziņas līdzekļi līdzās grāmatniecībai valsts valodā ir viens no **latviešu valodas ilgtspējas pamatiem**.

Eiropas Savienības dalībvalstīs pievienotās vērtības nodokļa samazinājums drukātajiem plašsaziņas līdzekļiem ir visizplatītākais no valsts atbalsta veidiem. Zvērinātu advokātu biroja “PricewaterhouseCoopers Legal” pētījumā (*sk. turpat*), kurā analizēts atbalsts medijiem 15 Eiropas Savienības dalībvalstīs, redzams, ka 14 no šīm valstīm drukātajiem plašsaziņas līdzekļiem tiek piemērota samazināta pievienotā vērtības nodokļa likme, bet, piemēram, Dānijā pievienotās vērtības nodoklis laikrakstu izdevējiem netiek piemērots, Beļģijā tas nav jāmaksā noteikta periodiskuma izdevumiem, Francijā pievienotās vērtības nodokļa likme drukātajiem un digitālajiem izdevumiem ir 2,1 procenta apmērā. Latvija uz citu Eiropas Savienības dalībvalstu fona izceļas ar vienu no visaugstākajām pievienotās vērtības nodokļa likmēm drukātajiem medijiem.

Atbalsts plašsaziņas līdzekļu un grāmatniecības nozarēm Latvijā vēsturiski tiek nodrošināts ar pievienotās vērtības nodokļa samazināto likmi. Tā šobrīd ir 12 procentu apmērā. Šis **atbalsts ir nepietiekams** (*sk. konceptuālā ziņojuma “Abonētās preses izdevumu piegādes nodrošināšana un drukāto mediju atbalsta pilnveides iespējas” 1. sadaļu*).

Jau **vairākkārt esmu norādījis** uz nepieciešamību piemērot drukātajiem medijiem samazinātu pievienotās vērtības nodokļa likmi piecu procentu apmērā (*sk. Valsts prezidenta 2021. gada 1. februāra paziņojumu Nr. 3 "Par atbalstu latviešu oriģinālliteratūras un masu informācijas līdzekļu pieejamībai"*).

Esmu gandarīts, ka Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas Mediju politikas apakškomisija ir sākusi diskusijas par samazinātās pievienotās vērtības nodokļa likmes piemērošanu.

Esmu aicinājis Saeimu sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļu organizācijām **izstrādāt nepieciešamo likumprojektu** un vēl **šī gada laikā to pieņemt**, lai paredzētu pievienotās vērtības nodokļa **samazinātās likmes piecu procentu apmērā** piemērošanas principus iespieddarba un elektroniska izdevuma formā izdotu avīžu, žurnālu, biļetenu un citu periodisko izdevumu piegādei un to abonementmaksai, ietverot arī samazinātā pievienotās vērtības nodokļa piemērošanu tiešsaistes plašsaziņas līdzekļu abonementu maksai.

XIII

h) digitālais nodoklis

Gan Eiropas Savienībā, gan Amerikas Savienotajās Valstīs no nulles punkta izkustējušās diskusijas par taisnīgu nodokļu piemērošanu globālajām tiešsaistes platformām. Austrālija ir vienojusies par maksu, kas šīm platformām jāsedz, ja tiek izmantots vietējo mediju saturs.

Latvijai **ir aktīvi jā piedalās** Eiropas Savienības kopīgās nostājas formulēšanā šajos, mūsu valsts komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem **tik būtiskajos jautājumos**. Latvijai jāiestājas par to, ka potenciālajam digitālajam nodoklim, kas tiks piemērots globālajām tiešsaistes platformām, jāklūst par **daļu no Latvijas plašsaziņas līdzekļiem pieejamā finansējuma**. Tas būtu **taisnīgs risinājums**, ņemot vērā to, ka uz globālajām tiešsaistes platformām aizplūst ieņēmumi no reklāmām, kas mērķētas uz Latvijas tirgu.

E Sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi un to finansējums

XIV

Atzinīgi vērtējams, ka Saeima ir pieņēmusi tik nozīmīgo Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu. Tāpat vēlos pateikties Ministru kabinetam un Saeimai par pieņemto lēmumu paaugstināt Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu padomes locekļu atalgojumu. Tas kalpos padomes neatkarības nostiprināšanai.

Viedokli par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu lomu demokrātiskā valstī un valsts konstitucionālo pienākumu izstrādāt mediju atbalsta politiku esmu izteicis, sniedzot vērtējumu par jauno Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu, kas jau ir stājies spēkā (*plašāk sk. Valsts prezidenta 2020. gada 1. janvāra viedokli par likumprojektu "Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums" (Nr.43/Lp13)*).

Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu nozīme ir īpaša, jo **Latvijas informācijas telpa kopumā ir novājināta** un valstī līdz šim **nav pastāvējusi ilgtermiņa un konsekventa plašsaziņas līdzekļu atbalsta politika**.

Jaunais Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums **precīzi nosaka** šo plašsaziņas līdzekļu **atbildību** – stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, piederību Latvijai, veicināt izpratni par Latviju kā tiesisku un nacionālu valsti, nodrošināt kvalitatīvu un ētisku žurnālistiku un viedokļu daudzveidību. Tikai pildot šos uzdevumus, tiek attaisnots tas, kāpēc sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi tiek uzturēti no publiskā finansējuma.

Jaunizveidotajai Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei, pārstāvot sabiedrības intereses, ir jāuzrauga, lai šie mērķi īstenotos, **nodrošinot žurnālistikas kvalitāti, ētiku un viedokļu daudzveidību** tādā pakāpē, lai sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu saturā **sevi spētu atpazīt** Latvijas sabiedrības dažādu uzskatu, viedokļu un vērtību pārstāvji.

Būtiska ir **ombuda institūcijas iedibināšana**, turklāt ombuda atzinumi un noteiktie standarti varēs kalpot par orientieri visai Latvijas plašsaziņas līdzekļu telpai, tā uzlabojot kopējo izpratni par žurnālistikas profesijas kvalitāti un ētiku.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums uzdod padomei tuvākajā laikā **izstrādāt koncepciju par sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu apvienošanu**. Šāda apvienošana ir pieļaujama tikai

tad, ja tā nesamazina informācijas un viedokļu daudzveidību. Apvienot var tehniskos un administratīvos resursus, bet jebkāds viedokļu daudzveidības samazinājums kaitētu Latvijas demokrātiskajam diskursam. Tāpēc es aicinu likumdevēju uzmanīgi sekot šīs koncepcijas izstrādei un, ja tas būs nepieciešams, iejaukties, tai skaitā labojot likumu.

Ņemot vērā to, ka kvalitatīvi sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir izšķirīgi svarīgi demokrātijas labai funkcionēšanai Latvijas valstī, Saeimai un Ministru kabinetam jāuzskata par prioritāru uzdevumu nodrošināt sabiedriskiem elektroniskiem plašsaziņas līdzekļiem **pietiekošu un prognozējamu ilgtermiņa finansējumu**, nodrošinot tā **neatkarību no ikgadējiem politiskiem lēmumiem** budžeta kontekstā. Līdzīgi kā citās Eiropas Savienības valstīs tā var būt **nodeva vai iezīmēta daļa no noteikta nodokļa** (šādā veidā no 2022. gada tiks finansēts Valsts kultūrkapitāla fonds).

F Kopsavilkums: darāmie darbi

XV

Demokrātiska diskursa telpa **nerodas pati no sevis**. Lai tā būtu pietiekami **apjomīga, daudzveidīga un kvalitatīva**, ir jābūt “avotiem”, kas producē attiecīgo saturu, **un kanāliem**, kas to novada informācijas saņēmējiem (*sk. Levits E. Nacionālā informācijas un demokrātiskā diskursa telpa kā demokrātiskas valsts iekārtas elements. Jurista Vārds, 01.03.2016., Nr. 9, 11. – 15. lpp.*). **Kvalitatīva** Latvijas nacionālā demokrātiskā diskursa telpa **nevar pastāvēt vienīgi uz komerciāliem pamatiem**.

Ņemot vērā to, ka,

pirmkārt, Latvijas valsts ir gan ieinteresēta nacionālā demokrātiskā diskursa telpas kvalitātē, gan arī ir atbildīga par to,

otrkārt, demokrātiskā diskursa telpas veidošanā un kvalitatīvas informācijas apritē par Latvijas sabiedrībai un valstij nozīmīgiem jautājumiem izšķirīga nozīme ir plašsaziņas līdzekļiem;

treškārt, tirgus apstākļu un lasītāju paradumu maiņas dēļ Latvijas komerciālo plašsaziņas līdzekļu vide ir noplicināta un atsevišķos sektoros apdraudēta,

esmu aicinājis Saeimu **vēl šī sasaukuma laikā** izstrādāt un **pieņemt nepieciešamo regulējumu** komerciālo plašsaziņas līdzekļu **atbalsta**

sistēmas ieviešanai, palielināt valsts atbalsta finansējumu kvalitatīvai žurnālistikai, uzlabot un paplašināt atbalsta mehānismus.

Tāpat esmu aicinājis Saeimu un Ministru kabinetu ņemt vērā manus šajā viedoklī *“Par nepieciešamo rīcību komerciālo plašsaziņas līdzekļu atbalstam to neatkarības, kvalitātes un plurālisma veicināšanai”* ietvertos priekšlikumus:

a) izstrādāt un pieņemt **likumu “Par valsts atbalstu komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem”**, pirmkārt, nosakot, kādiem kritērijiem atbilstot, tie var pretendēt uz valsts atbalstu, otrkārt, ietverot valsts atbalsta formu un institūciju raksturojumu;

b) izveidot **Komerčiālo plašsaziņas līdzekļu atbalsta fondu**;

c) noteikt **stingrus kvalitātes kritērijus un ētikas standartus**, kuriem atbilstot komerciālie plašsaziņas līdzekļi var saņemt valsts atbalstu;

d) noteikt **valsts atbalsta finansiālo apjomu** komerciālajiem plašsaziņas līdzekļiem tādā līmenī, lai sabiedrība varētu iegūt kvalitatīvu un daudzveidīgu informāciju, tātad, lai tiktu nodrošināta Latvijas nacionālā diskursa telpas pietiekoši kvalitatīva funkcionēšana;

e) **piemērot samazināto** pievienotās vērtības **nodokļa likmi** piecu procentu apmērā komerciālo plašsaziņas līdzekļu darbībai;

f) sadarbībā ar pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm **panākt taisnīga nodokļa piemērošanu** globālajām tiešsaistes platformām, iekasētos līdzekļus novirzot plašsaziņas līdzekļu nozares atbalstam.

Valsts prezidents

Egils Levits